

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський державний економічний університет

ЛУЦІВ Богдан Любомирович

УДК 336.467

**Кредитно-інвестиційна діяльність
банків України**

Спеціальність: 08.04.01 – фінанси, грошовий обіг і кредит

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Тернопіль – 2005

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі банківських інвестицій Київського національного економічного університету Міністерства освіти і науки України

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор **Пересада** **Анатолій Анатолійович**, Київський національний економічний університет, завідувач кафедри банківських інвестицій

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України **Крупка Михайло Іванович**, Львівський національний університет імені Івана Франка, завідувач кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України **Мороз Анатолій Миколайович**, Київський національний економічний університет, завідувач кафедри банківської справи
доктор економічних наук, професор **Нікіфоров Петро Опанасович**, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, завідувач кафедри фінансів

Провідна установа: **Київський національний університет імені Тараса Шевченка**, кафедра фінансів, грошового обігу та кредиту, м. Київ

Захист дисертації відбудеться “30” вересня 2005 року о 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д. 58.082.03 у Тернопільському державному економічному університеті за адресою: 46004, м. Тернопіль, вул. Львівська, 11-а, ауд. 211.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Тернопільського державного економічного університету за адресою: м. Тернопіль, вул. Львівська, 11.

Автореферат розісланий “ 26 ” серпня 2005 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, доцент

М.П.Шаварина

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний стан української економіки після десяти років трансформаційного періоду свідчить про певні реформаційні перетворення й позитивні практичні зрушення. Разом з тим, річні обсяги інвестицій поки що залишаються на низькому рівні через несприятливий інвестиційний клімат, що пояснюється недосконалою законодавчою базою, нерозвиненим фондовим ринком та фінансово-кредитною системою, а також низьким рівнем трансформації заощаджень населення в інвестиційні процеси, що призводить до відпливу вітчизняних капіталів за кордон та не сприяє залученню іноземних інвестицій в економіку України.

Саме активізація інвестиційного процесу є тією головною складовою економічних вимог, котрі покликані забезпечити подальші реальні зрушення в економічній структурі суспільства, перехід економіки на якісно інший рівень індустріального розвитку та інвестиційний тип відтворення, підвищити рівень вітчизняної продукції та її конкурентоспроможність на світовому ринку. Без здійснення економічних перетворень неможливо підвищити ефективність вітчизняної економіки і на цій основі вирішити найгостріші соціальні проблеми, що накопичилися протягом багатьох десятиріч, а за роки реформ – набули катастрофічних розмірів.

Подолання спаду в інвестиційному процесі пов'язане з пошуком джерел його фінансування і залученням вільних фінансових ресурсів структур, що ними володіють. Враховуючи те, що Україна перебуває на початковому етапі формування ринку, стає очевидною актуальність дослідження, присвяченого питанням розширення участі комерційних банків в інвестиційних процесах в Україні.

Проблема залучення коштів банків до інвестування в економіку України вимагає всебічного аналізу та врахування умов, що впливають на інвестиційну діяльність комерційних банків. Дана проблема ускладнюється й тим, що сучасна банківська система України перебуває на стадії становлення, котре відбувається на фоні одночасних перетворень як структури економіки, так і всієї системи суспільно-економічних відносин, викликаних переходом від адміністративно-розподільчої до ринкової економіки. Банківська система може розвиватися ефективно й стійко лише за нормальних економічних умов. Звідси, банки найбільше зацікавлені в тому, щоб у сфері виробництва здійснювались повноцінні відтворювальні процеси, що неможливо без відновлення безперервних інвестиційних циклів. Таким чином, вирішення цієї проблеми автор пов'язує з:

- необхідністю розширення участі комерційних банків в інвестиційній діяльності для подальшого розвитку процесів економічного реформування;
- визначальною роллю комерційних банків у становленні фінансового ринку, пошуком ресурсів, призначених для інвестиційних цілей;
- невирішеністю проблеми створення адекватних форм і методів залучення комерційних банків до інвестування економіки;

– недосконалістю законодавчо–правових стимулів для участі комерційних банків в інвестиційних процесах в Україні.

Досліджуючи проблему можливостей включення комерційних банків в інвестування української економіки, форм і методів їхньої участі, автор спирався на авторитетну думку відомих вітчизняних спеціалістів, таких як І.А.Бланк, Д.М.Гладких, Б.В.Губський, К.Г.Зуллас, О.В.Мертенс, А.М.Мороз, Л.І.Нейкова, А.А.Пересада, М.І.Савлук, а також на праці російських вчених: М.І.Бірмана, О.М.Буреніна, Є.Ф.Жукова, В.І.Колеснікова, Я.М.Міркина, В.С.Торкановського, А.А.Фельдмана та інших.

Для висвітлення питань моделювання, формування та управління портфелем цінних паперів комерційного банку використовувались концептуальні положення сучасної інвестиційної теорії економістів Заходу – Дж.Вільямса, М.Гордона, Дж.М.Кейнса, Г.Марковіца, П.Массе, Дж.Тобіна, Д.Сінкі, В.Шарпа.

Ефективне формування і стратегія управління інвестиційним портфелем є однією з основних проблем в сучасній теорії інвестицій. В Україні в умовах здійснення інституалізації ринку більшість фінансово–інвестиційних компаній та корпорацій мають певний досвід щодо диверсифікації своїх портфелів через придбання певної кількості фондових інструментів, приміром, цінних паперів широкого кола галузей, не пов'язаних тісно між собою, для уникнення синхронності циклічних коливань їхньої ділової активності.

У той же час низка питань теорії і практики управління портфельними інвестиціями засвідчують, що в більшості робіт розглядаються загальні підходи до проблеми портфельних інвестицій, які, у свою чергу, не повністю розкривають проблему формування та управління інвестиційним портфелем стосовно комерційних банків, а саме:

- наявні методологічні підходи до створення портфеля не передбачають врахування особливостей виробничо–господарської діяльності інвестора (господарюючого суб'єкта), у нашому випадку – банку;
- недостатньо розкриті питання інформаційної підтримки управління інвестиціями з використанням глобальних інформаційних мереж;
- наявність значних відмінностей у термінології між однаковими чи близькими поняттями стосовно інвестиційного процесу;
- значна кількість публікацій є проблемно–рекламними, тобто спрямовані на залучення потенційних клієнтів, а для досягнення цієї мети задається рівень максимально можливої дохідності за попередній період без проведення детального аналізу всіх складових дохідності, ризику, ліквідності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дослідження затверджена Вченою радою Київського національного економічного університету в 2000 р. Наукові результати, теоретичні положення та висновки дослідження були використані при виконанні науково–дослідних

тем: “Інвестиційна діяльність суб’єктів господарювання України (проблеми розвитку)” (номер державної реєстрації 0198U007171) кафедри банківських інвестицій Київського національного економічного університету (тема виконується) і “Дослідження та розробка науково–методологічних основ запровадження лізингових операцій у процесі реформування економіки України” (номер державної реєстрації 0197U001315) кафедри банківських інвестицій та обліку Тернопільської академії народного господарства (термін виконання роботи – 2000 – 2002 рр.).

Роль автора при виконанні цих тем полягає у здійсненні розробок, пов’язаних з активізацією інвестиційної діяльності комерційних банків, розробці методики формування та управління інвестиційним портфелем банку, методики розрахунку ризиків лізингових операцій, організації лізингового кредитування комерційними банками.

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є розробка методологічних засад функціонування інвестиційного ринку України на сучасному етапі з визначенням місця і ролі комерційних банків, у тому числі конкретних механізмів, форм і методів стимулювання їх інвестиційної активності.

У процесі дослідження автор ставив перед собою такі задачі:

- дати оцінку сучасного стану фондового ринку з точки зору визначення його привабливості для інвестора;
- виявити зміст банківських інвестицій та обґрунтувати перспективи розвитку інвестиційних банків на інвестиційному ринку;
- охарактеризувати сучасний стан та особливості розвитку українських банків і на цій основі визначити шляхи формування інвестиційної банківської діяльності з обґрунтуванням місця і ролі в ній комерційних банків;
- дати оцінку ресурсній базі й визначити потенціал кредитно–інвестиційної діяльності банків України на найближчу перспективу;
- визначити поняття прямих і портфельних інвестицій та їх ролі в інвестиційній діяльності комерційних банків;
- розглянути діючі методи оцінки інвестиційної привабливості цінних паперів;
- визначити напрями зниження ризиків, що супроводжують банківську інвестиційну діяльність, у тому числі ризики портфельного інвестування;
- обґрунтувати коло завдань щодо вдосконалення економіко–організаційного, математичного й інформаційного забезпечення моделювання інвестиційного портфеля банку;
- розробити ієрархічну систему математичних моделей формування та управління інвестиційним портфелем у трьох рівнях, де на кожному рівні будуть представлені моделі механізму формування фонду інвестиційного портфеля банку при узгоджених і неузгоджених у часі грошових потоках та моделями розподілу цього фонду за класами і видами цінних паперів;

- виробити методологічні підходи до визначення інвестиційної кредитоспроможності позичальника при довгостроковому кредитуванні.

Об'єктом дисертаційного дослідження є функціонування банківської системи України в інвестиційній сфері економіки в період її ринкової трансформації.

Предметом дисертаційного дослідження є кредитно-інвестиційна діяльність українських банків, яка полягає у формуванні структури банківських активів і пасивів, взаємозв'язку інвестиційних аспектів банківської діяльності зі станом реального сектора, впливі фінансово-грошового та валютного ринків і загальноекономічних тенденцій на інвестиційну активність банків, формуванні та управлінні портфелем цінних паперів, запобіганні ризику інвестиційної діяльності комерційного банку.

Методологія та методика дослідження базується на системному загальнотеоретичному осмисленні процесів формування і використання ресурсів банками для здійснення кредитно-інвестиційної діяльності в умовах трансформації економіки. Теоретичною і методичною основою роботи є праці зарубіжних і вітчизняних учених, пов'язаних із сучасною інвестиційною теорією, сферою інвестиційного кредитування, фінансового ринку та діяльності його інститутів, формуванням та управлінням інвестиційного портфеля. Для досягнення поставленої в роботі мети використовувалися методи аналізу і синтезу, індукції і дедукції, економіко-математичні і статистичні методи. При обґрунтуванні категоріального апарату був застосований метод наукових абстракцій. Вивчення організації і порядку формування інвестиційних ресурсів банку в цілому та кожної їхньої складової зокрема здійснювалося на основі методів конкретного і абстрактного. Для розкриття процесів формування інвестиційних ресурсів банків у їх розвитку, взаємозв'язку та залежності був застосований діалектичний метод пізнання, а також логічний та історичний методи. Метод порівняльного аналізу використано для порівняння інвестиційної бази банків України та зарубіжних банків, метод економічного моделювання – для формування та управління інвестиційним портфелем банку. У роботі широко використовується графічний метод.

Інформаційну базу дослідження складають нормативно-правові акти з питань регулювання інвестиційної діяльності фінансових інститутів, статистичні матеріали Національного банку України, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, а також видання міжнародних фінансових організацій. Під час дослідження вивчалися праці провідних зарубіжних та вітчизняних вчених і практиків широкого спектру економічних і фінансових проблем.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні суті кредитно-інвестиційної діяльності банків України в контексті основних тенденцій і закономірностей розвитку національної економіки в умовах ринкових перетворень. У дисертаційній роботі автор виходить з посилань на те, що комерційний банк є лише одним з інвестиційних інститутів фондового ринку. При цьому цілі, методи інвестування у цінні папери, способи оцінки і прогнозування вартості акцій, методи формування й управління портфелем

цінних паперів майже ідентичні для усіх учасників ринку. Разом з тим, банк як інвестиційний інститут має і свою специфіку, котра визначається характером залучених ресурсів, особливостями методів управління ліквідністю, оцінкою рівня припустимих ризиків.

Зміст найбільш значущих наукових результатів, одержаних особисто автором відповідно до поставлених завдань дослідження, полягає в тому, що:

вперше:

- обґрунтовано визначення сутності категорії інвестицій з позицій системного підходу як динамічного процесу руху вартості, який породжує економічні відносини в інвестиційній сфері. На відміну від існуючих підходів, це вказує на динамічний характер інвестицій та на існування в часовому просторі ланцюжка метаморфоз: ресурси (цінності, блага) – вкладення (затрати) – приріст капітальних вартостей – дохід (ефект);
- запропоновано нове тлумачення дефініції “банківські інвестиції”, під якою слід розуміти інвестиції, що опосередковують процес використання тимчасово вільних грошових капіталів у вигляді фінансування (кредитування) капіталовкладень або іншої форми вкладень у реальні активи інвестиційних товарів (натурально-речова форма, майнові та інтелектуальні права) для обслуговування процесу відтворення. На противагу до понять, які відомі й актуальні на сьогодні, і які мають більш загальне трактування, воно вказує на універсальність цієї форми інвестицій, що здатна в будь-який момент перетворитися у різноманітні форми інвестицій;
- обґрунтовано нове поняття “інвестиційна кредитоспроможність підприємства-позичальника” як потенційна можливість погашення інвестиційних кредитів в результаті успішної реалізації інвестиційного проекту на базі ефективної реальної оцінки суб’єктами кредитного процесу всієї системи ризиків в умовах надійності та стійкості бізнесу, котрим займається підприємство-позичальник за час погашення кредиту. Відмінно від існуючого загального поняття кредитоспроможності підприємства, інвестиційна кредитоспроможність, окрім, звичайно, здатності підприємства управляти обіговими коштами, має більш практичний і конкретний характер для інвестиційної сфери, оскільки тісно корелюється з системою внутрішніх ризиків і залежить від реальної оцінки суб’єктами інвестиційної діяльності всієї системи ризиків;

удосконалено:

- трактування економічного змісту банківського інвестиційного кредитування, що знайшло своє вираження у визначенні його сутності, функцій, виділенні ряду особливостей;
- комплексну програму формування банками інвестиційних ресурсів шляхом залучення і запозичення відповідних коштів та зміцнення депозитної бази банків через зростання довіри до держави, банківської системи; підвищення рівня захисту (гарантування) вкладів громадян, застосування ситуаційних моделей при роботі з клієнтами, розвитку операцій РЕПО;

- діалогову ієрархічну модель процесу прийняття рішень щодо управління інвестиційним портфелем банку та математичні моделі механізму формування фонду інвестиційного портфеля за основними класами портфеля і за видами цінних паперів;

отримали подальший розвиток:

- обґрунтування стратегії активізації інвестиційної діяльності банків, спрямованої на реструктуризацію економіки України та механізму нормативно-правових методів й інструментів реалізації даної стратегії Національним банком України;
- визначення сутності інвестиційного портфеля банку, який слід розглядати як портфель з набором цінних паперів, що входять до нього, випущених урядом, місцевими органами влади, недержавних боргових зобов'язань, акцій та облігацій акціонерних товариств, похідних фінансових інструментів та інших видів цінних паперів, що, відповідно, визначає ступінь досягнення заданої ліквідності портфеля і, як результат, забезпечення платоспроможності банку;
- класифікація ризиків портфельного інвестування: виявлено особливості несистематичного ризику, систематизовано показники і методи оцінки фінансових ризиків та проаналізовано можливості застосування цих підходів у вітчизняній практиці;
- напрями активізації інвестиційно-банківських інститутів на основі визначення особливостей діяльності інституційних інвесторів через розширення їх діяльності на первинному і вторинному ринках цінних паперів і стимулювання державою створення цих інститутів.

Практичне значення одержаних результатів у тому, що теоретичні й методологічні положення, висновки і практичні рекомендації автора можуть бути широко та ефективно використані банками України в практиці їхньої кредитно-інвестиційної діяльності. Найбільший практичний інтерес мають положення щодо обґрунтування доцільності:

- коригування грошово-кредитної політики в напрямку активізації інвестиційної діяльності банків і створення умов для їх стійкості;
- реалізації інвестиційної політики комерційного банку у відносинах з населенням і використання інвестиційного потенціалу заощаджень населення;
- підвищення обґрунтування управлінських рішень банками при розробці стратегії і тактики на основі підтримання оптимального співвідношення ліквідності, дохідності та надійності банку.

Запропонована методика формування та управління інвестиційним портфелем банку на основі моделювання дає змогу забезпечити заданий рівень ліквідності балансу банку, підвищити дохідність портфеля й оцінити ризик портфельних інвестицій, впорядкувавши вироблення управлінських рішень шляхом послідовної конкретизації вибору цінних паперів.

Наукові напрацювання та одержані результати взято до впровадження в Національному банку України (довідка №05-001 від 16.06.2005); АТ “Кредит банк (Україна)” (довідка №01-8047/04 від 24.09.2004); ВАТ “Електрон Банк” (довідка № 01/4602 від 24.09.2004), використано при складанні проектів програми науково-технічного та інноваційного розвитку Тернопільської області на 2004-2010 роки та програми “Стратегія економічного та соціального розвитку Тернопільської області на 2004-2015 роки” (довідка №01/2-730/1 від 17.09.2004). Результати дисертаційного дослідження використовуються в навчальному процесі Тернопільського державного економічного університету для розробки методичного забезпечення та викладання навчальних дисциплін “Інвестування”, “Інвестиційне кредитування”, “Інвестиційна політика банку”.

Апробація результатів дисертації. Результати досліджень доповідались, обговорювались та отримали визнання серед фахівців на міжнародних науково–практичних конференціях: (“Проблеми економічної інтеграції України в Європейський Союз: інвестиційні аспекти”, 13–15 вересня 1999 р, Форос, АР Крим; “Зовнішньоекономічні перспективи ЄС і східноєвропейських країн: прямі інвестиції, торгівля, розвиток приватної економіки”, 29 – 30 травня 2000 р., Шіргізвальде, ФРН; “Проблеми державного будівництва в умовах європейського шляху розвитку незалежної України”, 25 – 26 квітня 2001 р., Київ; “Роль малих і середніх банків у розвитку підприємництва”, 22–23 травня 2002 р., Львів), Міжнародному науковому семінарі “Глобалізація у регіональному вимірі”, 26 квітня 2002 р., Львів, на всеукраїнських науково–практичних конференціях “Проблеми формування та реалізації інвестиційної стратегії господарюючого суб’єкта”, 12 – 13 грудня 2002 р., Дніпропетровськ, на конференціях і науково–методичних семінарах викладачів Тернопільської академії народного господарства, зокрема, “Трансформація системи державного регулювання економіки на завершенні ХХ століття”, 13 – 14 листопада 2001 р.

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження знайшли відображення у двох індивідуальних монографіях, одному колективному підручнику та одному індивідуальному і одному колективному навчальному посібнику, 29 статтях у провідних фахових наукових журналах і збірниках наукових праць, 4 публікаціях – в інших виданнях.

Загальна кількість публікацій за темою дисертації становить 38 найменувань загальним обсягом 51,2 д.а., з яких автору належить 48,61 д.а.

Структура і обсяг дисертації визначається метою та завданнями дослідження. Робота складається зі вступу, шести розділів, висновків, списку використаних джерел із 372 найменувань та додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 468 сторінок. Дисертація вміщує 27 таблиць, 50 рисунків, 10 додатків на 14 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету, завдання, предмет і об'єкти дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів.

Розділ 1 *“Концептуальні основи інвестиційної діяльності банків у системі відтворювальних відносин”* присвячено висвітленню особливостей інвестиційної діяльності банків в умовах становлення ринкової економіки України, а також визначено економічну сутність, призначення і роль банківських інвестицій як окремої дефініції в ринковій системі господарювання.

У дисертації досліджено фундаментальні питання теорії інвестицій з урахуванням специфіки функціонування об'єкта дослідження, яким є кредитно-інвестиційна діяльність банківських установ. Обґрунтовано, що основною причиною існування різних точок зору і тлумачень сутності інвестицій є те, що ринкова економіка є змінною системою господарювання. Вона постійно еволюціонує. Відбувається відновлення і подальший розвиток усіх складових її підсистем і економічних сфер. Діалектичний характер функціонування економічної системи об'єктивно зумовлює появу нових підходів до теорії інвестицій. Встановлено, що поняття “інвестиції” є ключовим для характеристики інвестиційної сфери як фундаментальної основи економіки будь-якого типу. Наголошується, що інвестиційна сфера є системою економічних відносин щодо руху (реалізації) фінансових ресурсів, які опосередковані фінансовими інструментами та трансфертами і формують єдиний фінансовий потік у суспільстві. Аргументовано, що динамічний характер інвестицій надає їм рис процесу часового простору і передбачає існування ланцюжка метаморфоз: ресурси (блага, цінності) – вкладення (затрати) – приріст капітальних вартостей – дохід (ефект). Відповідно до кількості метаморфоз інвестицій виділяються основні етапи інвестиційної діяльності (рис. 1).

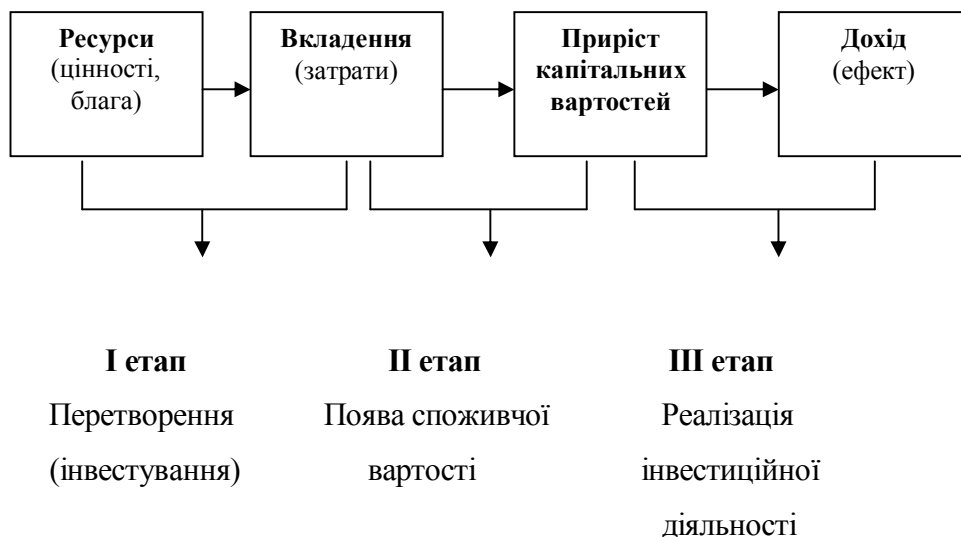

Рис. 1. Основні етапи інвестиційної діяльності

У цьому контексті інвестування (вкладання коштів) є тільки одним із етапів інвестиційної діяльності. Власне інвестування, яке відображає перетворення інвестицій в необхідні для даного виду підприємницької діяльності капітальні блага, не розкриває повною мірою характеристику

інвестиційної діяльності. Інвестування є зовнішнім виразом глибинних сутнісних рис інвестиційної діяльності об'єкту дослідження, лише елементом системи відносин в інвестиційному процесі.

На підставі вивчення, систематизації та узагальнення існуючих поглядів на суть інвестицій як економічної категорії, в дисертації зроблено висновок, що під інвестиціями слід розглядати відносини з приводу перерозподілу фінансових ресурсів, що опосередковані фінансовими інструментами, трансфертами та формують один фінансовий потік, який, охопивши в суспільстві інвестиційну сферу, функціонує на інвестиційному ринку. Відповідно до цього, інвестиційний ринок є специфічним сегментом ринкового середовища суспільства, на якому формується інвестиційна пропозиція та інвестиційний попит на об'єкти вкладень різних форм капіталу.

Суттєву увагу в дисертації приділено генезису змісту та форм банківських інвестицій. Наголошено, що, як похідне поняття категорії „інвестиції”, банківські інвестиції акумулюють у собі суттєві властивості взагалі, хоча вони одночасно характеризуються і специфічними формами свого прояву. Банківські інвестиції опосередковують процес використання тимчасово вільних грошових капіталів у вигляді фінансування (кредитування) капіталовкладень або іншої форми вкладень у реальні активи інвестиційних товарів безпосередньо для обслуговування процесу відтворення. Вони характеризуються пропозицією грошових коштів з боку банківської системи, котра виступає як продавець, і попитом на ці фонди з боку потенційних учасників інвестиційної діяльності, які виступають у ролі покупців банківських інвестицій.

Дослідженням було проаналізовано різноманітні підходи до визначення дефініції “банківські інвестиції”. Це дало можливість трактувати останні як вкладення банківських ресурсів, які опосередковують процес створення реального капіталу (нової вартості) та забезпечують зворотній потік доходів у розширеному масштабі. При цьому основна функція банків як інвесторів полягає, з одного боку, у їх участі в інвестиційному процесі своїми ресурсами (власними, залученими, позиковими), а з іншого – прийняттям на себе ризиків вкладення коштів. Виявлено, що визначальним фактором ідентифікації банківських інвестицій є саме таке використання банківських ресурсів, яке забезпечує повернення банківських коштів у розширених масштабах, тобто гарантує одержання певного ефекту – прибутку (доходу). В такому контексті доцільно говорити про характер, умови та параметри участі банку в загальному інвестиційному процесі шляхом виконання останнім на інвестиційному ринку як посередницьких функцій, так і власної участі за рахунок особистого доходу в реальному та фінансовому секторах, що дозволяє заперечити підходи до характеристики інвестиційної діяльності банків, які звужують її діапазон до кількох видів операцій, переважно у сфері фінансового інвестування, зокрема, виключно до операцій з цінними паперами, а у сфері реального інвестування – до інвестиційного кредитування.

Розділ 2 *„Банківське інвестиційне кредитування в умовах стабілізації фінансово-кредитного ринку”* присвячено формуванню методологічних засад кредитної політики

банку та обґрунтуванню основних напрямків вдосконалення процесу банківського інвестиційного кредитування.

У роботі обґрунтовано, що перш ніж прийняти рішення про надання інвестиційного кредиту суб'єктам підприємництва, банк повинен оцінити не просто кредитоспроможність клієнтів, а їх інвестиційну кредитоспроможність. З огляду на це, банк повинен створити відповідний внутрішній механізм інвестиційного кредитування клієнта і відлагодити технологію кредитування інвестиційних проектів. Інвестиційною кредитоспроможністю підприємства-позичальника запропоновано вважати потенційну можливість погашення інвестиційних кредитів в результаті успішної реалізації інвестиційного проекту на базі ефективної реальної оцінки суб'єктами кредитного процесу всієї системи ризиків в умовах надійності та стійкості бізнесу, котрим займається підприємство-позичальник за час погашення кредиту. Дана інвестиційна кредитоспроможність, крім звичайної здатності підприємства управляти обіговими коштами, досить сильно прив'язується до системи внутрішніх ризиків і залежить від реальної оцінки як підприємством-позичальником, так і банком-кредитором всієї системи ризиків. Наголошено також, що необхідно вдосконалювати методіку вирахування показників кредитоспроможності. Система показників оцінки кредитоспроможності, яка включає дві або більше динамічні складові, повинна описувати стан рівноваги (стійкості) фінансового стану позичальника не тільки на момент звернення до банку за позикою, а й на період прогнозування його наступних змін, але до погашення позики. Важливого значення для оцінки кредитних взаємовідносин банку з клієнтом набуває група показників, яка характеризує динаміку розвитку галузі, стан та інтенсивність змін на різних сегментах інвестицій, а також на ринках інвестиційних товарів. У цьому контексті запропоновано інший методологічний підхід до аналізу кредитоспроможності позичальників, який базується на рівноважній системі показників оцінки кредитних взаємовідносин банку і клієнта (рис. 2).

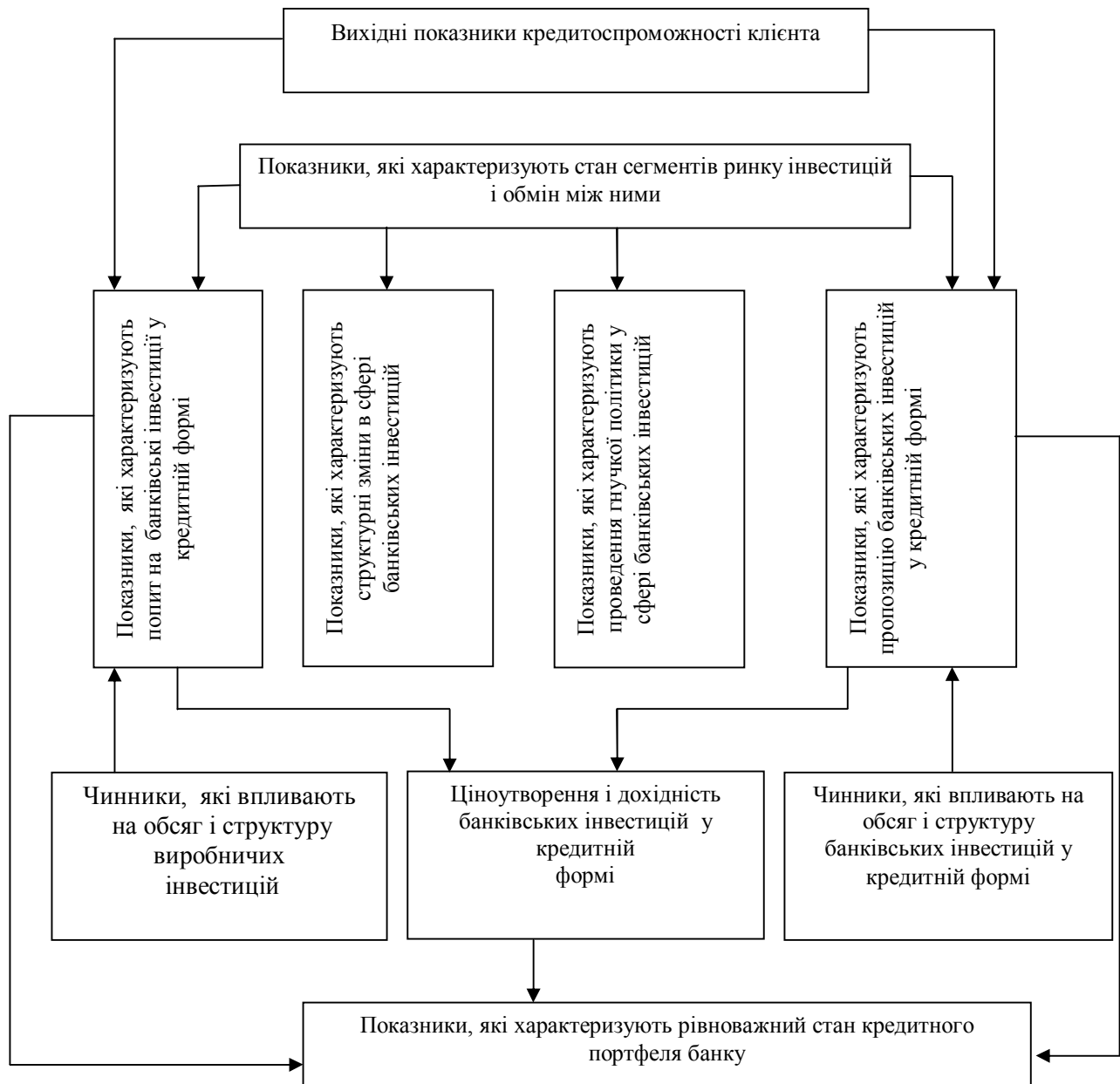

Рис. 2. Рівноважна система показників взаємовідносин банку з клієнтом з приводу здійснення інвестицій у кредитній формі

Проведене дослідження дало можливість обґрунтувати висновок, що в основу проектного кредитування покладена ідея фінансування інвестиційних проектів за рахунок доходів, які принесе в майбутньому підприємство, що заново створюється або реконструюється. З'ясовано, що при визначенні сутності проектного фінансування мають місце такі основні точки зору, зокрема:

- 1) проектне фінансування як фінансування, яке базується на життєздатності самого проекту без урахування кредитоспроможності його учасників та їх гарантій;
- 2) проектне фінансування як фінансування інвестицій, при якому джерелом погашення заборгованості є потоки грошової готівки (cash flow), які генеруються у результаті самого інвестиційного проекту;

- 3) проектне фінансування як фінансування, при якому кредитор оцінює як обсяги очікуваних надходжень, так і активи підприємства;
- 4) проектне фінансування як фінансування, що забезпечене економічною і технічною життєздатністю підприємства.

Це дало підставу зробити висновок, що проектне фінансування характеризується особливим способом забезпечення, в основі якого лежить підтвердження реальності отримання запланованих потоків готівки шляхом виявлення і розподілу всього комплексу, пов'язаного з проектом ризику між сторонами, які беруть участь у його реалізації.

У дисертації узагальнено зарубіжний досвід запровадження у підприємницьку діяльність суб'єктів різноманітних схем організації проектного фінансування та запропоновано прийнятні схеми для інвестиційно-кредитної діяльності банків України.

У розділі 3 „*Формування інвестиційного потенціалу банківських установ України*” досліджуються джерела та передумови формування інвестиційного потенціалу банківських установ України. Встановлено, що інвестиційний потенціал в цілому є системою взаємозв'язаних внутрішніх і зовнішніх джерел нагромадження капіталу суб'єктами інвестиційної діяльності. Щодо інвестиційного потенціалу банку, то в роботі наголошується на особливостях при його формуванні і визначенні його як певної сукупності ресурсів у вигляді капіталу (власних коштів) і залучених та позичених коштів (рис.3).

У роботі розглянуто національні моделі корпоративного управління в діяльності банків України. Від того, наскільки цивілізовано побудовано систему корпоративного управління в об'єкта інвестицій, залежать ефективність контролю бізнесу підприємства банком і вплив на його управління через формування топ-менеджменту або участь власника в різних органах управління.

Встановлено, що фінансовий потенціал більшості банків України недостатній для інвестиційного забезпечення великих проектів і програм. Довгострокове кредитування значною мірою стримується тим, що власні кошти банків порівняно невеликі, а залучені мають переважно короткостроковий характер, відсутні достатні резерви під кредитні ризики.

У ході розгляду особливостей формування інвестиційного потенціалу банків було встановлено, що перспектива інвестиційної діяльності банків в Україні пов'язана із залученням заощаджень населення. При цьому відзначається, що в умовах переходу до ринкової економіки і мобілізації фінансових та грошово-кредитних відносин у процесах формування, розміщення та використання заощаджень громадян відбулися певні зміни. Однак природа заощаджень як джерела інвестиційних ресурсів не тільки не змінилась, а й набула особливої актуальності на фоні інвестиційної кризи в економіці і скорочення централізованих капітальних вкладень. Автором наголошено, що заощадження громадян, будучи важливим ресурсом економічного зростання, джерелом інвестування і кредитування економіки, жорстко підпорядковані в процесі свого формування рівню доходів населення і

структурним змінам споживання та витрат, вони залежать і від розвиненості інституційної бази фінансового ринку, і від конкретного ринку заощаджень.

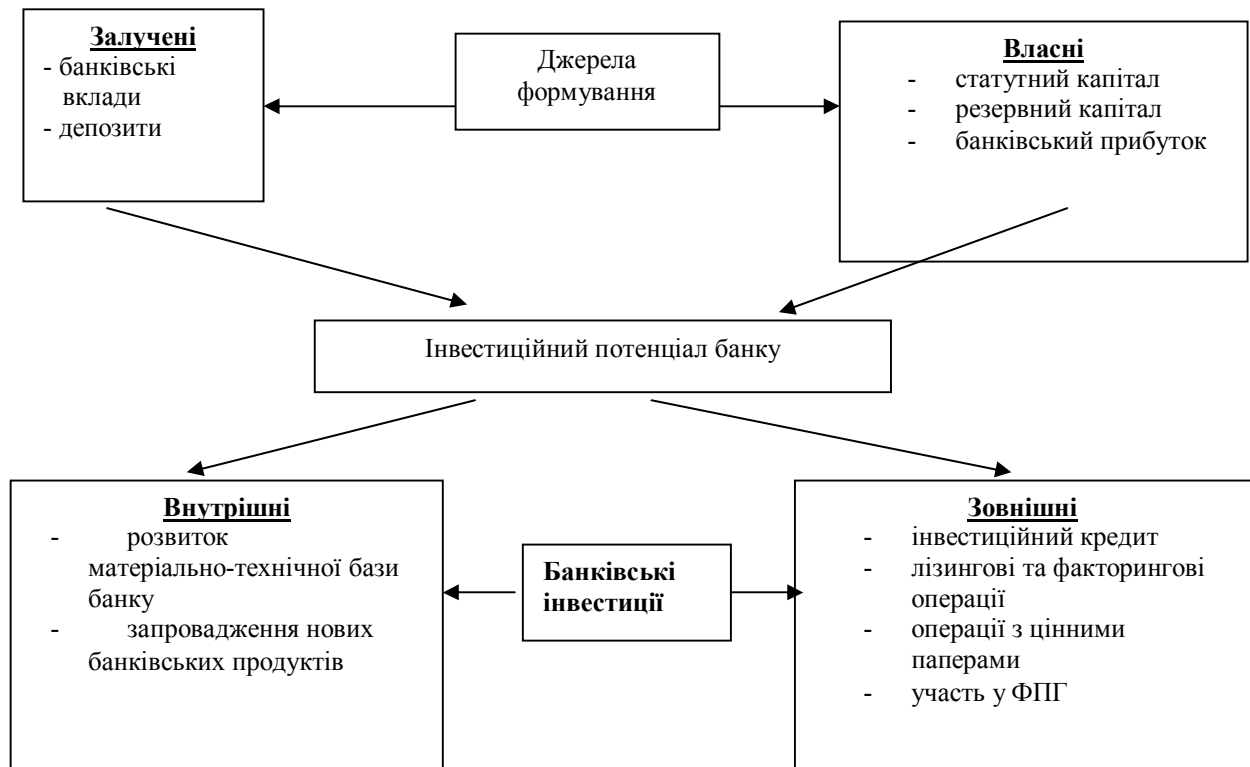
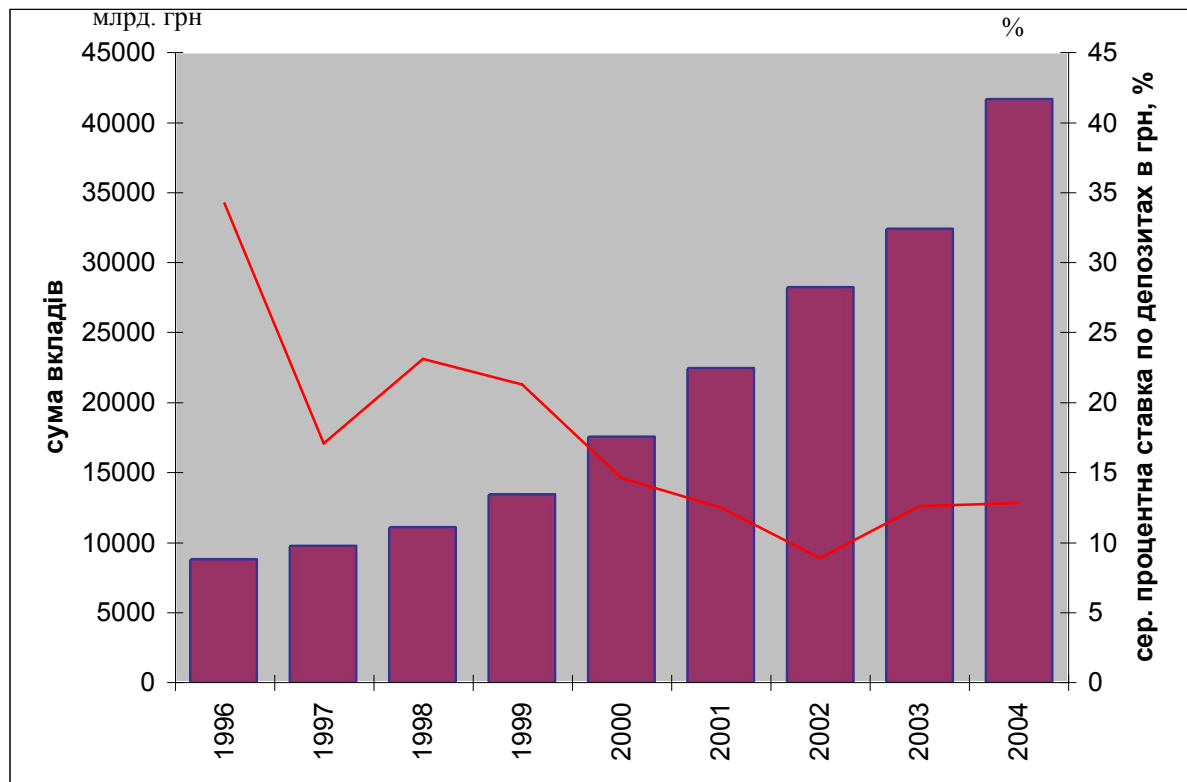

Рис. 3. Формування і реалізація інвестиційного потенціалу банку

Результати аналізу вкладень населення у банківську систему України засвідчують динамічне зростання в абсолютному виразі вкладів фізичних осіб і одночасне пониження середньозваженої процентної ставки по всьому портфелю депозитів (рис. 4).

У дисертації доведено, що при формуванні інвестиційного ресурсу банкам слід більше уваги приділяти депозитам, зокрема, депозитам фізичних осіб як найстійкішого ресурсу для банку. Зростання обсягу депозитів і збільшення їхньої частки в загальній сумі залучених ресурсів свідчать про формування стабільної ресурсної бази для інвестиційно-кредитної діяльності банку. Тому банкам доцільно розробляти стратегію депозитної політики, виходячи із тактичних і стратегічних завдань, включаючи одержання достатнього прибутку і необхідність підтримання банківської ліквідності. У роботі зазначено, що реалізація потенційних можливостей залучення коштів населення у банківську систему в сучасний період трансформації економіки України можлива за умови зміцнення довіри до держави в цілому і банківської системи зокрема.

- сума вкладів;*
- середня процентна ставка по депозитах в гривнях, %**

* Процентні ставки розраховані як середньозважені по всьому портфелю депозитів, включаючи вклади до запитання.

Рис. 4. Динаміка середньої процентної ставки по депозитах і обсягу вкладів населення у банках України

Ефективність залучення банками такого інвестиційного ресурсу, яким стають заощадження населення, як доведено в дисертації, залежить від успішної реалізації запровадженої системи гарантування вкладів фізичних осіб в Україні. На основі аналізу чинної системи гарантування вкладів населення запропоновано щорічне збільшення суми відшкодування за вкладами з тим, щоб досягти до 2015 р. європейських стандартів.

Можливості залучення депозитних ресурсів банками, як показано в дисертації, значною мірою залежить від застосування нових видів вкладів, використовуючи досвід зарубіжних країн. У цілому для залучення і збереження коштів клієнтів банкам слід ширше застосувати комплексний підхід: проводити розрахункове, касове, кредитне обслуговування, здійснювати розрахунки і сплату податків, здійснювати трастові операції.

У розділі 4 *“Портфельне інвестування як форма інвестиційної діяльності банку”* сформовано особливості довгострокового інвестування банків у цінні папери, обґрунтовано принципи формування і методику оцінювання інструментів інвестування.

У дисертації доведено, що основним джерелом й інструментом підтримки банківської ліквідності й платоспроможності є інвестиційний портфель. Зазначено, що для управління банківською ліквідністю в структурі банків створено спеціальні підрозділи – фондові управління або фондові відділи, що здійснюють операції з цінними паперами і тим самим формують інвестиційні портфелі. Доведено, що для оцінки ліквідності банку потрібно розглядати в сукупності поточну ліквідність балансу банку (запас) і перспективну ліквідність (потік).

У роботі розглянуто переваги портфельного інвестування, які полягають у можливостях поліпшувати умови інвестування, надавши сукупності цінних паперів таких інвестиційних властивостей, які недосяжні з позиції окремо взятого цінного паперу і досяжні тільки при їх комбінації, та оцінювати, планувати, контролювати результати всієї інвестиційної діяльності на різних сегментах фондового ринку. Проведено порівняння особливостей прямого (стратегічного) та портфельного інвестування.

Наголошено, що інвестиційна діяльність банків – важлива складова їх основних операцій, до того ж, саме короткострокове інвестування у високодохідні і високоліквідні цінні папери. Звідси, основними орієнтирами при формуванні портфеля цінних паперів є: прибутковість, ліквідність, а також врахування такого фактора як ризик інвестування.

Основну увагу в дисертації приділено принципам формування та методиці оцінювання інструментів інвестування. Доведено, що основний принцип портфельного підходу в управлінні фінансами банку, який полягає в оцінюванні управлінських рішень за співвідношенням доходів і ризиків, активно реалізується при проведенні моніторингу – оцінці інвестиційних якостей цінних паперів (рис. 5).

У дисертації розглянуто окремі варіанти управління інвестиційним портфелем: активне та спільне управління. Наголошено на аналіз і відбір цінних паперів при здійсненні банком інвестиційної діяльності. Проведено аналіз властивостей найбільш капіталізованих активів з певною доходністю – облігацій. Розглянуто зміст основних стратегій, яких може дотримуватися портфельний менеджер в рамках активного управління.

Відносно новим об'єктом аналітичних досліджень з банківської справи є ризики портфельного інвестування, тому завдання полягає у формуванні адекватного інструментарію їх оцінювання. У дисертації запропоновано класифікацію ризиків операцій з цінними паперами та класифікацію ризиків стосовно можливої їх диверсифікації. Зазначено також, що, за умов вітчизняного фондового ринку, для аналізу ризиків портфельного інвестування можуть бути застосовані лише методи фундаментального аналізу, які базуються на результатах макроекономічного та галузевого аналізу, а також передбачають проведення аналізу фінансового стану емітента та прогнозування ціни конкретного виду цінних паперів. У цьому контексті обґрунтовано, що властивості портфеля відрізняються від властивостей окремих цінних паперів, зокрема, щодо визначення ризиковості. На відміну від доходності, ризик

портфеля не обов'язково вимірюється середньозваженою величиною сукупності ризиків окремих портфельних інвестицій, оскільки різні цінні папери по-різному реагують на зміну кон'юнктури ринку.

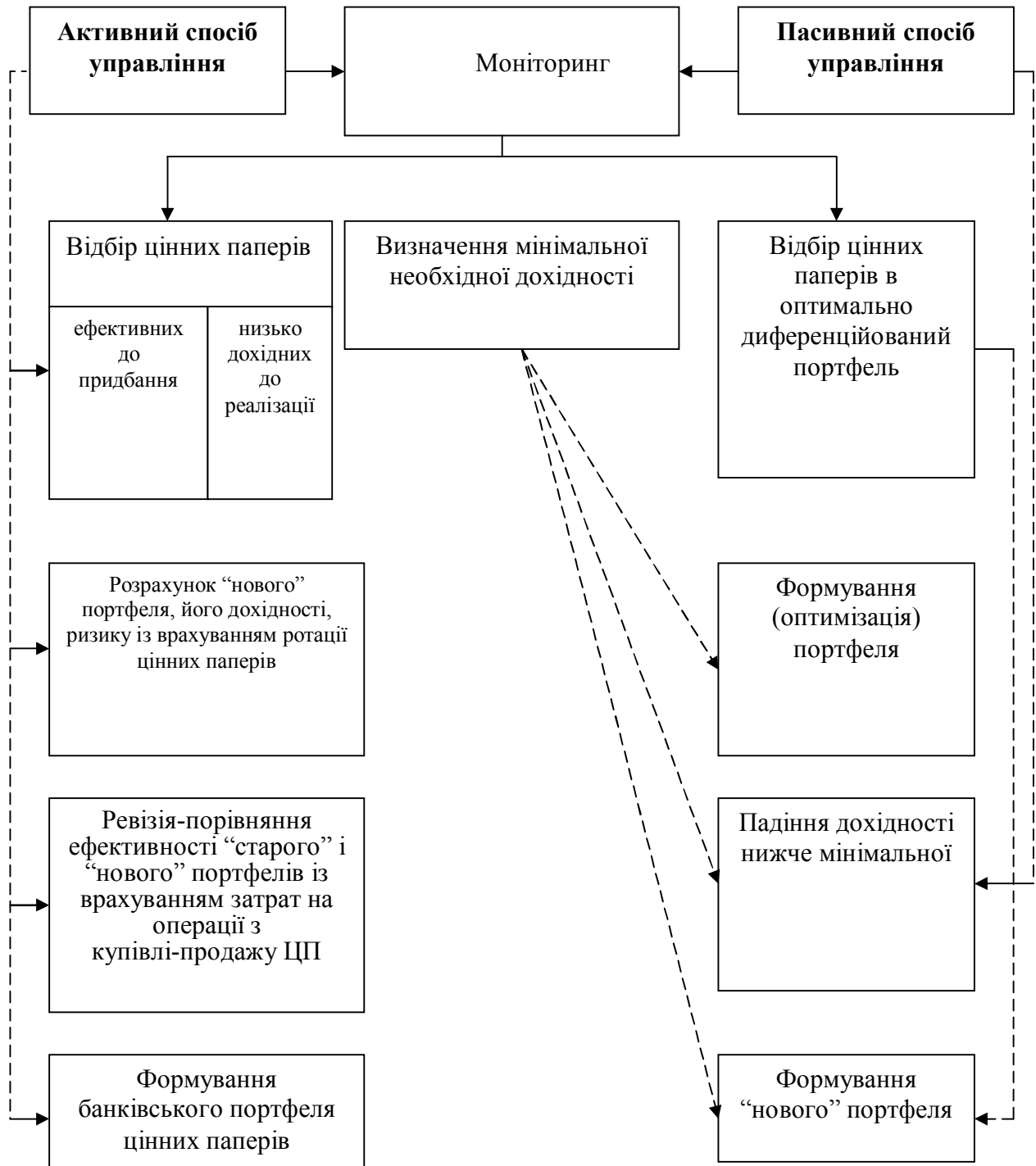

Рис. 5. Моніторинг портфеля цінних паперів

У розділі 5 *“Кількісні методи та моделі управління інвестиційним портфелем банку”* сформовано методологічні засади формування ефективних інвестиційних портфелів, запропоновано моделі формування ефективного інвестиційного портфеля банку за його складовими та розроблено інтегровану систему управління інвестиційним портфелем в банку.

За результатами дослідження існуючих підходів до економіко-організаційного, математичного й інформаційного забезпечення моделювання інвестиційного портфеля розглянуто процес діяльності фондового управління та обґрунтовано раціональні організаційні форми його взаємодії з структурними підрозділами (фронт-офіс, мілд-офіс, бек-офіс). Щодо вдосконалення підходів моделювання інвестиційного портфеля банку стосовно його математичного забезпечення, то визначено, що основним завданням у його моделюванні є вибір і обґрунтування показників стану інвестиційного портфеля і ефективності його управління. Таким чином, операції банку з цінними паперами, що формують його інвестиційний портфель, і які пов'язані як з надходженням, так і з відтоком грошових ресурсів банку, а також купівлею і продажем самих цінних паперів, повинні бути пов'язані між собою термінами і сумами, а головне – оптимально і раціонально підібрані за складом (у розумінні вибраного критерію ефективності).

У процесі дослідження різноманітних підходів до моделювання інвестиційного портфеля банку обґрунтовано його математичне забезпечення за допомогою системи багатокритеріальних математичних моделей, яка за своєю структурою складається із трьох рівнів:

- 1) моделі механізму формування фонду інвестиційного портфеля банку при узгоджених і неузгоджених у часі грошових потоках;
- 2) моделі розподілу фонду інвестиційного портфеля за класами портфелів;
- 3) моделі формування інвестиційного портфеля за видами цінних паперів.

Відповідно до цього в роботі запропонована узагальнююча схема взаємозв'язку елементів діалогової ієрархічної моделі прийняття рішень з управління інвестиційним портфелем банку.

Спираючись на аналіз існуючих класичних підходів до моделювання портфельних інвестицій, в дисертації обґрунтовано в якості цільової функції у математичних моделях використовувати не тільки дохідність і ризик, але й ліквідність цінних паперів і портфеля, що моделюється, а також передбачити можливість перегляду стратегії управління банківським інвестиційним портфелем, залежно від ситуацій, що складаються на фінансовому ринку і в самій фінансовій діяльності банку.

У дисертації розглянуто особливості аналізу портфелів цінних паперів банку з урахуванням вимог чинного нормативно-правового поля та специфіки розвитку внутрішнього фондового ринку, а також визначено систему аналітичних показників дохідності, інвестиційного ризику та ефективності управління портфелів цінних паперів банку. Визначено, що банкам з метою більш точного визначення розміру очікуваного прибутку та диверсифікації ризиків доцільно скористатися досягненнями сучасної портфельної теорії, що базується на методиці квадратичного програмування. Здійснено апробацію традиційних показників ефективності інвестиційних портфелів – коефіцієнтів Шарпа і Трейнора – за даними фондового ринку України. Здійснюючи побудову багатofакторних моделей для аналізу цінних паперів, наголошено, що банкам варто звертати увагу на необхідність включення в модель не лише

факторів діяльності емітента, але й макроіндикаторів (зміна ВВП, облікової ставки) та якісних змінних (форма власності емітента).

Значне місце в роботі відведено моделюванню ефективного інвестиційного портфеля банку за його складовими. На основі низки початкових умов в дисертації розроблена економіко-математична модель оптимізації структури інвестиційного портфеля, де критерієм оптимальності прийнято отримання максимального чистого доходу. Цільова функція цієї моделі має такий вигляд:

$$F = \sum_{j=1}^m q_{jt} x_{j\tau_j} + \sum_{i=1}^n d_{it} y_{i\tau_i} + \sum_{l=1}^L b_{lt} z_{l\tau_l} - \sum_{k=1}^K \sum_{t=13}^T P_{kt}^* v_{kt} \rightarrow \max,$$

$$\tau_j \in M_1, \tau_i \in M_2, \tau_l \in M_3, t = T = 25,$$

де t – індекс планового періоду (місяць), $t = \overline{1, T}, T \geq 24$; j – індекс виду акцій, $j = \overline{1, m}$; i – індекс виду облігацій державної позики, $i = \overline{1, n}$; l – індекс виду наданих банком кредитів, $l = \overline{1, L}$; k – індекс виду банку, що надає міжбанківський кредит, $k = \overline{1, K}$; τ_i – індекс періоду, в якому були вкладені кошти в облігації державної позики i -го виду; τ_j – індекс періоду, в якому були вкладені кошти акції j -го виду; τ_l – індекс періоду, в якому були спрямовані кошти в l -й вид кредиту; M_1 – множина попередніх періодів τ_j , в яких були вкладені кошти в j -й вид акцій, а часткове чи повне їх повернення настає в періоді t ; M_2 – множина попередніх періодів τ_i , в яких були виділені кошти на придбання i -го виду облігацій державної позики, а повернення відбудеться в періоді t ; M_3 – множина попередніх періодів τ_l , в яких були спрямовані кошти в l -й вид кредиту, а повернення відбувається в періоді t ; d_{it} – величина корисності, що отримує КБ від виділення одиниці коштів для i -го виду облігацій державної позики в періоді t ; b_{lt} – величина корисності, що отримує КБ при розміщенні одиниці ресурсів для l -го виду кредиту в періоді t ; P_{kt} – відсоткова ставка для k -го виду міжбанківського кредиту, отриманого в періоді t ; P_{kt}^* – умовний коефіцієнт відносно k -го виду міжбанківського кредиту, отриманого в періоді t .

Як обмеження в моделі включено: балансові умови руху фінансових ресурсів банку у відповідні періоди; умови стосовно структури інвестиційного портфеля.

Побудована числова економіко-математична модель розв'язана з допомогою програмного продукту LINA, що дало можливість отримати оптимальний інвестиційний портфель банку. У результаті використання цієї моделі банк має можливість формувати інвестиційний портфель на основі різноманітних фінансових інструментів, збільшити тривалість інвестиційного горизонту та виходити на оптимальну структуру інвестиційного портфеля.

На підставі розглянутих у роботі моделей формування ефективного інвестиційного портфеля за його складовими запропоновано інтегровану систему управління інвестиційним портфелем у банках, яка складається з шести модулів інформаційної підтримки формування і управління цим портфелем.

Ця банківська інтегрована система інформаційної підтримки формування і управління інвестиційним портфелем повинна забезпечити користувача не тільки внутрішньою інформацією банку (фінансовий стан банку, потік і наявність грошових коштів банку і т.д.), але й зв'язок користувача при роботі із зовнішнім потоком інформації (стан фондового ринку в цілому і його сегментів зокрема).

У розділі 6 *“Економіко-правові умови розширення інвестиційної діяльності банків”* обґрунтовано основні напрями, шляхи та перспективи активізації державного регулювання діяльності банків в інвестиційній сфері, покращення механізму управління інвестиційним процесом у банківській сфері та розширення спектру професійного посередництва інвестиційних банків на фінансовому ринку.

Проведене дослідження дало змогу встановити, що головним завданням розвитку законодавчої і нормативної бази кредитно-інвестиційної діяльності банків є створення умов для адаптації української банківської системи до особливостей економічного розвитку країни, забезпечення передумов для стабільного її розвитку. Підтвердженням даного висновку є проаналізований в роботі початковий період становлення і формування банківських установ, який призвів до відсутності виважених строків у виборі банками пріоритетних сфер діяльності.

Зазначено, що у практиці державного регулювання діяльності банків важлива роль відводиться ефективному банківському нагляду. Зосередження банківського нагляду під впливом НБУ дозволяє вирішити, в основному, лише одне завдання – виконання директив самого центрального банку. З метою посилення попереджувального ефекту банківського нагляду і контролю, на думку автора є доцільним створення спеціальної державної комісії, яка б виконувала функції незалежного експерта. Це сприятиме вести ефективний контроль за виконанням банками і НБУ банківського законодавства, виробленню не тільки загальної стратегії розвитку української банківської системи, а й механізму відповідальності за прийнятими зобов'язаннями на всіх рівнях ієрархії банківського менеджменту.

Особливе місце в цьому розділі відведено визначенню механізму здійснення інвестицій в економіку. Автор вважає, що такий механізм повинен включати, по-перше, види інвестицій і визначення сфери їх правового регулювання, у тому числі, особливості участі різних інвесторів у кредитуванні інвестиційних процесів; по-друге, порядок придбання прав власності інвестором; по-третє, порядок державного регулювання інвестиційної діяльності, що включає принципи розміщення централізованих інвестиційних ресурсів і державних замовлень, механізм державної підтримки пріоритетних галузей і виробництв. Відповідно до цього, даний механізм може бути успішно реалізованим за умов повноцінного контролю за процесом концентрації банківських капіталів. Тому, концентрація коштів, що досягається шляхом злиття, поглинання банків або шляхом створення холдингу, в умовах дії відповідного законодавства і за участю контрольного банку дозволить прискорити утворення блоку інвестиційних інститутів кредитної системи, розширити базу проектного фінансування. Зазначено, що банки повинні активніше сприяти розвитку реальної економіки країни, відійшовши від спекулятивних операцій з іноземною валютою, державними цінними паперами тощо.

Дослідження показало, що якісні зміни інвестиційної ролі банків значною мірою будуть зумовлюватися підвищенням рівня концентрації та централізації капіталу. Аргументовано, що збільшення власного капіталу банків України шляхом їх злиття є одним із перспективних напрямів їхнього подальшого розвитку. Аналіз результатів злиття і поглинання банків України свідчить про істотне збільшення статутного капіталу банків.

У дисертації обґрунтовано висновок, що з метою підвищення рівня керованості банківською системою загалом, необхідно забезпечити чітке розмежування діяльності банків за ознакою орієнтації на довгострокову інвестиційну або короткострокову (поточну) діяльність і, таким чином, виділити групу інвестиційних банків, закріпивши їх статус відповідним законом про діяльність інвестиційних банків. Тому, заради зниження впливу стихійних явищ у подальшому становленні банківського сектора, на думку автора, слід модифікувати інституційне середовище банківської системи на основі вироблення державної програми і її законодавчо-правового забезпечення. До числа основних положень цієї програми повинно входити визначення типів банків за їх функціональними, територіальними й організаційними ознаками з урахуванням відповідності характеру їх діяльності потребам економічного зростання, зокрема, за важливою функціональною ознакою повинні бути виділені банки, що спеціалізуються на інвестиційній діяльності, мають універсальний характер, орієнтований на операції поточного характеру та інші. Водночас, з урахуванням ситуації в інвестиційній сфері, доцільно виділити діючі банки, діяльність яких пов'язана з реальним сектором і надати їм статус інвестиційних, поклавши на них контроль за мобілізацією і використанням грошових коштів суб'єктів інвестиційного процесу.

Дослідження показало, що присутність на фондовому ринку інвестиційних банків зумовлюється такими перевагами: 1) забезпечення фінансової стабільності, уникнення фінансових криз; 2) більш ефективного розміщення ресурсів урядом; 3) сприяння підприємництву через розвиток активного ринку цінних паперів; 4) посилення конкуренції і забезпечення більшого вибору фінансових продуктів; 5) зменшення зіткнень інтересів клієнтів банку і власних інтересів банку.

З метою підтримки функціональності фінансового ринку і формування системи ефективної акціонерної власності, доцільним видається напрям, за яким одним із варіантів розв'язання проблеми участі банків на ринку акцій є їх спеціалізація, а саме – розподіл на комерційні та інвестиційні.

Дослідження інвестиційної діяльності банків України завершується виробленням напрямів їх активізації. Перспективними напрямками активізації інвестиційної діяльності банків України є переорієнтація банків з випуску депозитних сертифікатів на розміщення довготермінових цінних паперів, розміщення боргових зобов'язань серед стратегічного виробничого комплексу та іноземних інвесторів, участь банків в операціях із довгостроковими державними цінними паперами, призначеними для населення, випуск нових фінансових інструментів (варанти). У дисертації наведено, що для підтримки стійкості банків на фондовому ринку важливого значення набуває вдосконалення

операцій РЕПО. Українські банки не досить активно застосовують цей інструмент запозичення коштів як з метою регулювання ліквідності, так і активізації їх інвестиційної діяльності. Ширше застосування такого виду операцій дасть змогу оперативніше підтримувати ліквідність банку і, звісно, зберігати за собою право володіння високоліквідними цінними паперами.

Таким чином, виокремлені напрями зміцнення законодавчих основ державного регулювання інвестиційної діяльності банків сприятимуть активізації їх діяльності на ринку цінних паперів та забезпечать фінансову стабільність банківської системи країни загалом.

ВИСНОВКИ

Результатом дисертаційного дослідження є теоретичне узагальнення та нове вирішення наукової проблеми, що виявляється у визначенні основних аспектів кредитно-інвестиційної діяльності банків України, кількісних методів і моделей формування стратегії управління інвестиційним портфелем банку. Це дозволило сформулювати низку висновків концептуально-теоретичного, методологічного та науково-практичного характеру, які відображають вирішення завдань дисертаційного дослідження відповідно до поставленої мети:

1. На початку 1990-х років в умовах розпочатого ринкового реформування економіки України в економічній літературі поняття “інвестиції” ототожнювалося з поняттям “капітальні вкладення”. Дослідження сутності категорії інвестиції дало можливість зробити висновок про те, що інвестиції, по-перше, значно ширша економічна категорія, ніж довгострокове вкладення капіталу у виробничі фонди, оскільки вони можуть упродовжуватись у найрізноманітніших формах (реальній, фінансовій, інтелектуальній, інноваційній), а, по-друге, на відміну від капітальних вкладень, інвестиції здійснюються тільки у високоефективні проекти. Таким чином, інвестиції як економічна категорія – це відносини в результаті перерозподілу фінансових ресурсів, що опосередковані фінансовими інструментами, трансфертами; формують єдиний фінансовий потік, який, охопивши інвестиційну в суспільстві сферу, функціонує на інвестиційному ринку. У роботі обґрунтовано суть інвестиційної діяльності як сукупності дій суб’єктів господарювання, що охоплюють як, власне, саме інвестування, так і мотивацію, стимули до нагромадження і вкладення капіталу з метою досягнення інвестиційної стратегії (приросту капіталу і певного рівня доходності на вкладений капітал).

2. Банківські інвестиції опосередковують процес використання тимчасово вільних грошових капіталів у вигляді фінансування (кредитування) капіталовкладень або іншої форми вкладень у реальні активи інвестиційних товарів безпосередньо для обслуговування процесу відтворення. Вони характеризуються пропозицією грошових ресурсів з боку банківської системи і попитом на них з боку потенційних учасників інвестиційної діяльності. На цьому ринку формується попит і пропозиція на банківські кредити, портфельні та інші інвестиції банківських установ. З’ясовано, що банківські інвестиції синтезують загальні закономірності інвестиційних відносин, які виражають системний

зв'язок процесів акумуляції (збереження) і вкладання грошових ресурсів, що призводять до нагромадження. Інтенсивність цих процесів у часі характеризує ринкову кон'юнктуру.

3. Обґрунтовано основні інвестиційні функції банків: емісія цінних паперів, посередницька діяльність, формування власного портфеля цінних паперів, робота з державними цінними паперами, консалтинг та аналіз ефективності інвестиційних проектів, інформаційна функція. Наведені функції банків на ринку інвестицій у комплексі створюють відповідну інвестиційну діяльність банків. Найбільш розповсюдженим видом інвестиційної діяльності банків є андеррайтинг корпоративних облігацій. Поєднання класичного банківського бізнесу й інвестиційної банківської діяльності веде до зародження інвестиційного банкінгу. Запропоновано ієрархічну форму інвестиційного банкінгу з таких складових: злиття і поглинання, випуск цінних паперів, управління активами.

4. Банки, як і інші суб'єкти господарських відносин, для забезпечення своєї кредитно-інвестиційної діяльності повинні володіти певним обсягом ресурсів. За сучасних умов розвитку економіки проблема формування ресурсів має першочергове значення як для нормального й інтенсивного розвитку банку, так і для повноцінного виконання ним активних операцій. З'ясовано, що реалізація інвестиційних можливостей банків на ринку проявляється через участь у формуванні взаємовідносин, що виникають у процесі залучення коштів для створення потенційного інвестиційного ресурсу, виконання ними функцій посередників для обслуговування фактичних інвесторів, а також власну участь як безпосередньо інвестора, який намагається реалізувати власні інвестиційні цілі.

5. Встановлено, що основна частина акумульованих банком ресурсів, які використовуються для здійснення кредитно-інвестиційних операцій, формується за рахунок залучених і запозичених коштів, до того ж, здебільшого за рахунок залучених коштів, що пов'язано зі специфікою банківської діяльності. Найбільшу питому вагу в залучених ресурсах становлять депозити. Виокремлено чинники, які стримують нарощування обсягів депозитів фізичних осіб і обґрунтовано шляхи збільшення депозитних ресурсів банків.

6. Виявлено, що неефективна система управління ринком внутрішніх державних запозичень, висока ціна кредитних ресурсів, відсутність чітких параметрів інвестиційної політики на рівні країни та її окремих регіонів зумовлювали інтенсивний вплив інвестиційних ресурсів банківської системи з реального сектора економіки з одночасним підвищенням їх активності у спекулятивній короткотерміновій фінансовій сфері, зокрема, на ринку державних внутрішніх позик та на міжбанківському ринку кредитних ресурсів. Підвищення інвестиційної активності банків у реальному секторі через диверсифікацію схем інвестування останнього можливе в міру зміцнення банківської системи та забезпечення відносної макроекономічної стабілізації.

7. На основі якісних і кількісних змін діяльності банків України виявлена тенденція поступового збільшення вагомості інвестиційного кредитування. Це зумовлено рядом об'єктивних і суб'єктивних причин, викликаних як загальною стабілізацією економіки України, так і пошуком банківськими

установами нових джерел одержання доходів на тривалу перспективу як стійкої бази їх розвитку та зміцнення своїх позицій на ринку банківських послуг.

8. Кредитна діяльність банків є досить різноманітною, проте для банків України ситуація з кредитування довгострокових інвестиційних проектів є недостатньо визначеною. Запропоновано в методику аналізу фінансового стану позичальника довгострокового кредиту ввести показник “інвестиційна кредитоспроможність підприємства”. Розрахунок цього синтетичного показника для оцінки інвестиційної кредитоспроможності підприємства-позичальника дасть можливість не обмежуватись лише оцінкою його поточного фінансового стану, а здійснити повноцінний аналіз у напрямках: інвестиційна привабливість підприємства-позичальника, забезпечення кредиту (майнове), якість проекту і плану його реалізації.

9. Визначено, що інвестиційний портфель комерційного банку є портфелем з набором цінних паперів, що входять до нього, випущених урядом, місцевими органами влади, недержавних боргових зобов'язань, акцій та облігацій, акціонерних товариств, похідних фінансових інструментів, деривативів та інших видів цінних паперів. Інвестиційному портфелю комерційного банку повинна належати, відмінна від діяльності інших інвестиційних інститутів, роль – досягнення заданої ліквідності портфеля і, як результат, забезпечення платоспроможності банку. З'ясовано, що деформованість структури кредитно-інвестиційного портфеля банків України визначається слабкістю фондового ринку, домінуванням на ньому державних цінних паперів, вузьким асортиментом і відсутністю надійних фінансових інструментів для вкладання коштів. При цьому політика щодо зниження доходності державних цінних паперів робить їх малопривабливими для основної маси банків.

10. Залежно від оцінки інвестиційних якостей цінних паперів запропоновано два способи управління інвестиційним портфелем комерційного банку – активний і пасивний. Серед основних проблем, що виділяються при формуванні та управлінні портфелем цінних паперів із врахуванням сучасного стану фондового ринку України, можна назвати обмежене коло акцій, котрі мають стійке ринкове котирування; невеликий вибір галузей економіки, привабливих для інвестора; високі спреди в цінах купівлі та продажу акцій; висока кореляція динаміки руху курсів найбільш ліквідних акцій. В Україні основний принцип портфельного інвестування – принцип диверсифікації активів – може бути використаний частково через нестачу ліквідних об'єктів інвестування.

11. Запропоновано класифікацію ризиків портфельного інвестування і проаналізовано різноманітність методів їх оцінки. Комерційному банку як одному з серйозних інвесторів властиві всі типи інвестиційних ризиків. Особливість кредитної установи в тому, що вона має додатковий тип несистематичного ризику, не властивий іншим інвестиційним інститутам – ризик втрати ліквідності свого балансу, тому що джерелом інвестицій у цінні папери можуть бути власні ресурси банку або ресурси, залучені на довготермінову перспективу. За умов нестабільної економічної ситуації можливість залучити інвестиційні ресурси для банку обмежені, тому, купуючи цінні папери на

довготермінову перспективу, банк терпить ризик за рахунок незбалансованості своїх активів з пасивами щодо терміну й характеру перегляду процентних ставок.

12. Запропоновано структуру фондового управління (фондового відділу) банку, що здійснює прийняття стратегічних, тактичних рішень, проводить оперативні дії з управління інвестиційним портфелем. Визначено місце і роль керуючого інвестиційним портфелем банку в інтегрованій системі при моделюванні інвестиційного портфеля. У цьому контексті пропонується діалогова модель процесу прийняття рішень щодо управління інвестиційним портфелем банку. Діалогова система підтримки прийняття рішень стосовно процедури моделювання оптимальної структури інвестиційного портфеля має забезпечити інтерфейс керуючого інвестиційним портфелем з ієрархічною системою математичних моделей управління інвестиційним портфелем.

13. Обґрунтовано, що моделювання банківського інвестиційного портфеля було б доцільно базувати на ієрархічному діалоговому підході з використанням відповідних математичних моделей. Цільовою функцією у математичних моделях повинні бути не тільки дохідність і ризик, а й ліквідність цінних паперів і портфеля, що моделюється. Крім того, у моделях має бути передбачена можливість перегляду стратегії управління банківським інвестиційним портфелем залежно від умов, що складаються на фінансовому ринку і у фінансовій діяльності банку.

14. Встановлено, що інвестиційний портфель банку перебуває у рухомому стані: його склад постійно змінюється відповідно до ситуації, яка складається як у структурі банку, так і змін, що відбуваються безпосередньо на ринку цінних паперів. Тому ефективність моделювання інвестиційного портфеля банку здебільшого визначається узгодженістю у часі його вхідних і вихідних потоків активів, котрі впливають на фонд інвестиційного портфеля. Відповідно до цього запропоновано моделі формування фонду інвестиційного портфеля банку при узгоджених і неузгоджених у часі потоках активів, моделі розподілу фонду інвестиційного портфеля банку за основними класами портфельів і за видами цінних паперів.

15. Формування інвестиційного портфеля банку потребує створення єдиної інтегрованої інформаційної системи в рамках комерційного банку. Запропоновано функціональну схему роботи банківської інтегрованої системи інформаційної підтримки формування і управління інвестиційним портфелем. Обґрунтована робота кожного модуля цієї інформаційної системи. Для ефективної роботи банківської інформаційної системи з управління інвестиційним процесом потрібна інтеграція технологій, апаратних і програмних продуктів, мережних обладнань у єдиний інформаційний комплекс, що дасть змогу використати його у відкритих системах.

16. За умов трансформації економіки України потребує подальшого розвитку законодавча та нормативна бази діяльності банківської системи, її адаптація до умов економічного розвитку країни. Встановлено, що для активізації діяльності банків у процесі інвестування держава повинна забезпечити

їм можливість накопичити необхідні для цього кошти та диверсифікацію ризику інвестиційної діяльності, який обумовлений економічним становищем країни.

17. Виявлено, що на фондовому ринку України функціонування інвестиційних інститутів необхідне для забезпечення фінансової стабільності, уникнення фінансових криз; ефективнішого розміщення урядом ресурсів; сприяння підприємництву; посилення конкуренції і забезпечення більшого вибору фінансових продуктів тощо. Разом з тим, з метою підтримки функціональності фінансового ринку та формування системи ефективної акціонерної власності, відповідно до сучасної тенденції інституціоналізації і згідно з принципами побудови банківської системи України, одним із варіантів розв'язання проблеми участі банків на фондовому ринку є їх спеціалізація, тобто розподіл на комерційні та інвестиційні.

18. Для того, щоб банки здійснювали активну інвестиційну діяльність, необхідно створити умови, за яких банки були б застраховані від невинного ризику. Відповідно до цього комерційним банкам, Асоціації українських банків доцільно активізувати операції на ринку цінних паперів підприємств та акціонерних товариств, поступово зменшити частку вкладів у державні цінні папери, розширити діяльність на первинному і вторинному ринках державних цінних паперів, що міститимуться серед фізичних осіб, пенсійних фондів, страхових організацій. Визначено, що винятково важливим значенням для підтримки стійкості комерційних банків на фондовому ринку є вдосконалення операцій РЕПО. Сферу операцій РЕПО необхідно розширити. Назріла потреба у введенні операцій зворотного РЕПО, коли комерційний банк має можливість купувати в НБУ цінні папери з подальшим їх продажем.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії, навчальні посібники

1. Луців Б.Л. Банківська діяльність у сфері інвестицій. – Тернопіль: Економічна думка, Карт-бланш, 2001.–320с. (20,2 друк. арк.).
2. Луців Б.Л. Інвестиційний банківський портфель. – К.: Лібра, 2002.–192с. (10,58 друк. арк.).
3. Гроші та кредит: Підручник / За ред. проф. Б.С. Івасіва. – К: КНЕУ, 1999.-404 с. (24,41 друк. арк.). (Особистий внесок: підрозділ 12.4. “Лізинг - кредит”. – С. 277-287. - 0,67 друк. арк.).
4. Гроші, банки та кредит: у схемах і коментарях: Навч. посібник / За ред. Б.Л. Луціва. – Львів: Львівський банківський коледж НБУ, 1999. - 156 с. (18,1 друк. арк.). (Особистий внесок: розділ 1 “Суть і функції грошей”. – С. 5-29. - 2,53 друк. арк.).
5. Луців Б.Л. Лізинг і факторинг як альтернативне джерело кредитування та інструмент збуту: Навч. посібник. – К.: ІСДО, 1993. – 72 с. (4,18 друк. арк.).

Статті в наукових фахових виданнях:

6. Луців Б.Л. Аналіз інвестиційних особливостей банків як учасників ринку цінних паперів // Наук. записки. – Вип. 11. – Тернопіль: Вид-во “Економічна думка”. – 2002. – С. 100-103. (0,38 друк. арк.).
7. Луців Б.Л. Банки та інвестиційна політика // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Банківська і фінансово-кредитна система та їх роль у сучасних умовах: Щорічник наук. праць. За матеріалами доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. – Львів від 24. 03. 2000 р. / НАН України, Інститут регіональних досліджень. Редкол.: Відповід. ред. академік НАН України М.І. Долішній. – Вип. XVII. – Львів, 2000. – С. 59 – 65. (0,41 друк. арк.).
8. Луців Б.Л. Банківська інтегрована система формування та управління інвестиційним портфелем // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Економічні проблеми ринкової трансформації України: Зб. наук. праць / НАН України. Інститут регіональних досліджень. Редкол.: Відповід. ред. академік НАН України М.І. Долішній. – Львів, 2003. – Вип. 1(XXXIX). – С. 344 – 350. (0,41 друк. арк.).
9. Луців Б.Л. Грошово-кредитна політика держави та інвестиційна діяльність банків // Економіка України. – 2001. – №10. – С. 20-25. (0,53 друк. арк.).
10. Луців Б.Л. До питання державного регулювання діяльності банків в інвестиційній сфері // Вісник ТАНГ. – 2001. – № 16. – С. 54-57. (0,45 друк. арк.).
11. Луців Б.Л. Довгострокові інвестиції комерційних банків у цінні папери // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць. – Вип. 170. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2003. – С. 64-70. (0,44 друк. арк.).
12. Луців Б.Л. Інвестиційний потенціал комерційних банків // Наук. записки Тернопільського державного педагогічного ун-ту ім. В. Гнатюка. Серія: Економіка. – 2001. – № 9. – С. 74-75. (0,21 друк. арк.).
13. Луців Б.Л. Інституційні особливості банків як учасників ринку цінних паперів // Банківська справа. – 2001. – № 6. – С. 11-13. (0,37 друк. арк.).
14. Луців Б.Л. Комерційні банки в процесах концентрації акціонерної власності // Вісник Технологічного університету Поділля. – 2002. – № 5, ч.2. – Т. 1. – С. 216-217. (0,23 друк. арк.).
15. Луців Б.Л. Кредитування інвестиційних проектів // Вісник ТАНГ. – 2001. – № 14. – С. 114-118. (0,60 друк. арк.).
16. Луців Б.Л. Маркетингова орієнтація регіонального банку – орієнтація на клієнтів // Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил України. – Вип. 5. – 2001. – С. 79-80. (0,20 друк. арк.).

17. Луців Б.Л. Моделювання механізму формування фонду інвестиційного портфеля комерційного банку // Економіка: проблеми теорії та практики. Зб. наук. праць: У 2 т. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2003. – Т.11. – Вип. 181.С. 406 – 411. (0,21 друк. арк.).
18. Луців Б.Л. Напрями формування й розвитку інвестиційно-банківських інститутів в Україні // Вісник Української академії банківської справи. – 2001. – № 1. – С. 38-43. (0,81 друк. арк.).
19. Луців Б.Л. Незалежна Україна заслуговує фідучіарної кредитно-банківської системи // Банківська справа. – 2001. – № 5. – С. 62. (0,12 друк. арк.).
20. Луців Б.Л. Основні методи мінімізації ризиків при формуванні портфеля цінних паперів // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Проблеми формування і реалізації політики сприяння розвитку підприємництва в Україні: Зб. наук. праць / НАН України: Інститут регіональних досліджень. Редкол.: Відповід. ред. академік НАН України М.І. Долішній. – Львів, 2002. – Вип. I (XXXII). – С. 172 – 178. (0,41 друк. арк.).
21. Луців Б.Л. Передумови формування і розвитку інвестиційно-банківських інститутів України // Экономика Крыма. – 2003. – № 10. – С. 46 – 50. (0,54 друк. арк.).
22. Луців Б.Л. Портфельне інвестування в діяльності комерційних банків // Банківська справа. – 2000. – № 5. – С. 48 – 50. (0,38 друк. арк.).
23. Луців Б.Л. Ринок корпоративних цінних паперів в умовах глобалізації ринку інвестицій // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Перспективи розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України в контексті процесів глобалізації: Щорічник наук. праць / НАН України. Інститут регіональних досліджень. Редкол.: Відповід. ред. академік НАН України М.І. Долішній. – Львів, 2001. – Вип. XXVIII. – С. 145 – 151. (0,41 друк. арк.).
24. Луців Б.Л. Роль і місце малого бізнесу у стратегії розвитку малих банків // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Мале та середнє банківництво в умовах становлення ринкової системи в Україні: Зб. наук. праць / НАН України. Інститут регіональних досліджень. Редкол.: Відповід. ред. академік НАН України М.І. Долішній. – Львів, 2004. – Вип. 6. (L). – С. 67 – 71. (0,29 друк. арк.).
25. Луців Б.Л. Формування портфеля корпоративних цінних паперів // Фінанси України. – 2001. – № 10. – С. 139 – 144. (0,38 друк. арк.).
26. Луців Б.Л., Бобчук І.П. Регіональні аспекти кредитної політики в управлінні кредитним ризиком. // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Банківська і фінансово-кредитна система та їх роль у сучасних умовах: Щорічник наук. Праць. За матеріалами доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. – Львів від 24. 03. 2000 р. / НАН України. Інститут регіональних досліджень. Редкол.: Відп. ред. академік НАН України М.І. Долішній. – Львів, 2000. – Вип. XVII. – С. 279 – 284. (0,35 друк. арк.). (Особисто автору – 0,25 д.а.).

27. Луців Б.Л., Гащак Л.М. Реалізація заставленого майна і погашення проблемних кредитів з використанням векселів // Наук. записки Тернопільського державного педагогічного ун-ту ім. В. Гнатюка. Серія: Економіка. – 2001. – № 8. – С. 105-112. (0,58 друк. арк.). (Особисто автору – 0,47 д.а.).
28. Луців Б.Л., Іващук О.Т. Модель оптимальної структури інвестиційного портфеля комерційного банку // Ринок цінних паперів України. – 2003. – № 7-8. – С. 63-66. (0,51 друк. арк.). (Особисто автору – 0,42 д.а.).
29. Луців Б.Л., Савяк І.Я. Необхідність активізації інвестиційної діяльності в Україні // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Механізми регулювання регіонального ринку праці: Зб. наук. праць. / НАН України. Інститут регіональних досліджень. Редкол.: Відповід. ред. академік НАН України М.І. Долішній. – Львів, 2002. – Вип. 3 (XXXIV). – С. 344 – 349. (0,35 друк. арк.). (Особисто автору – 0,28 д.а.).
30. Луців Б.Л., Сас Б.Б. Аналіз структури зовнішнього боргового зобов'язання України // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Банківська і фінансово-кредитна система та їх роль у сучасних умовах: Щорічник наук. Праць. За матеріалами доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. – Львів від 24. 03. 2000 р. / НАН України. Інститут регіональних досліджень. Редкол.: Відп. ред. академік НАН України М.І. Долішній. – Львів, 2000. – Випуск XVII – С. 333 – 337. (0,29 друк. арк.). (Особисто автору – 0,20 д.а.).
31. Луців Б.Л., Сас Б.Б. Особливості функціонування іноземних банків на фінансових ринках країн Центральної та Східної Європи // Наукові записки: Зб. наук. праць викладачів і аспірантів кафедри економічного аналізу ТАНГ. – Тернопіль, 2000. – С. 44-47. (0,38 друк. арк.). (Особисто автору – 0,31 д.а.).
32. Луців Б.Л., Сас Б.Б. Проблеми залучення іноземних інвестицій в економіку України // Вісник ТАНГ. – 1999. – № 10. – С. 9 – 11. (0,25 друк. арк.). (Особисто автору – 0,15 д.а.).
33. Луців Б.Л., Сиротюк О. Інвестиційна ситуація в Україні: проблеми і перспективи // Вісник ТАНГ. – 1998. – № 3. – С. 16 – 17. (0,28 друк. арк.). (Особисто автору – 0,21 д.а.).
34. Луців Б.Л., Ткаченко І.С. Моделювання управління динамікою кредитного портфеля // Вісник НБУ. – 2000. – № 5. – С. 15 – 17. (0,38 друк. арк.). (Особисто автору – 0,28 д.а.).

Публікації в інших виданнях:

1. Луців Б.Л. Інвестиційна ситуація в Україні: проблеми і перспективи // Вісник ТАНГ. – 1998. – № 3. – С. 16 – 17. (0,21 друк. арк.).
2. Луців Б.Л. Суть і проблеми інвестиційної діяльності українських комерційних банків // Реформа фінансово-кредитної системи перехідної економіки України: Зб. наук. праць. – Луцьк: Ред.-вид. відділ Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 1998. – С. 270 – 273. (0,09 друк. арк.).

3. Луцив Б.Л., Ткачук В.О. Вопросы рационального использования оборудования// Эффективность хозяйствования в условиях полного хозрасчета и самофинансирования: Тезисы респуб. научно-практ. конференции. – Тернополь от 19. 10. 1999г. – Киев, АИЭИ Госплана УСЕР, 1989. – С.111-112. (0,12 печ. л.). (Лично автору – 0,07 п.л.).
4. Луців Б.Л., Капшій Л.Г. Роздержавлення власності і лізинг // Проблеми роздержавлення та їх реалізація в умовах ринкової економіки: Тези доповідей міжобласних науково-практичних конференцій. – Тернопіль від 25-26 жовтня 1991 р., – Тернопіль 1991. – С. 30-31. (0,06 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Луців Б.Л. Кредитно-інвестиційна діяльність банків України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.04.01. – Фінанси, грошовий обіг і кредит. – Тернопільський державний економічний університет, Тернопіль, 2005.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню теоретичних засад функціонування інвестиційного ринку України на сучасному етапі з визначенням місця і ролі банків та стимулювання їхньої інвестиційної активності.

Розглянуто теоретичні аспекти та шляхи формування інвестиційної банківської діяльності. Розроблено концептуальний підхід до оцінки функціонування інвестиційної діяльності банків як до процесу, що поєднаний з трансформаційним періодом економіки України.

Проаналізовано сучасний стан процесу інвестиційної діяльності банків України та обґрунтовано практичні рекомендації щодо вдосконалення організаційно-економічних, законодавчих засад регулювання діяльності банків в інвестиційній сфері.

Запропоновано діалогово-ієрархічну модель процесу прийняття рішень щодо управління інвестиційним портфелем банку та математичні моделі механізму формування та розподілу фонду інвестиційного портфеля.

Ключові слова: інвестиції, банківські інвестиції, інвестиційний кредит, інвестиційний потенціал банку, портфельне інвестування, інвестиційний портфель, портфель цінних паперів, ризики інвестування, моделювання інвестиційного портфеля банку.

АННОТАЦИЯ

Луцив Б.Л. Кредитно-инвестиционная деятельность банков Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.04.01 – финансы, денежное обращение и кредит. – Тернопольский государственный экономический университет, Тернополь, 2005.

Диссертация посвящена комплексному исследованию кредитно-инвестиционной деятельности коммерческих банков в условиях рыночной трансформации экономики Украины.

В работе исследованы фундаментальные вопросы теории инвестиций с учетом специфики функционирования объекта исследования, каковым является кредитно-инвестиционная деятельность банковских учреждений. Получила дальнейшее исследование экономическая природа инвестиций, определены сущность и особенности, а также систематизированы направления инвестиционной деятельности банков как специфического субъекта инвестиционного рынка в реальном и финансовом секторах экономики. Особое внимание уделено исследованию банковских инвестиций, суть которых состоит во вложении банковских ресурсов, которые обобществляют процесс создания реального капитала (новой стоимости) и обеспечивают обратный поток доходов в расширенном масштабе.

Осуществлен анализ макроэкономической среды банковской инвестиционной деятельности, её влияние на возможности формирования ресурсной базы для инвестирования, а также проанализированы тенденции развития банковского инвестиционного кредитования в Украине. Уточнено экономическое содержание банковского проектного кредитования, что нашло свое отражение в определении его сущности, выделении ряда особенностей, а также принципов осуществления.

В диссертационном исследовании проанализированы источники и предпосылки формирования инвестиционного потенциала банковских учреждений Украины. Определено, что основная часть ресурсов банков для осуществления кредитно-инвестиционной деятельности формируется за счет привлеченных и заемных средств. Существенное внимание уделено депозитам, которые составляют наибольший удельный вес в привлеченных ресурсах банка. Обоснованы направления усовершенствования привлечения средств физических лиц на основе внедрения новых видов банковских продуктов, применения новых методов работы с клиентами.

Определены особенности долгосрочного инвестирования банками в ценные бумаги, а также обоснованы принципы формирования и методика оценивания инструментов инвестирования. Проведены исследования возможной адаптации методов технического анализа, достижений современной портфельной теории, а также многофакторных моделей при осуществлении банками Украины деятельности, связанной с принятием инвестиционных решений относительно купли-продажи ценных бумаг. При этом отмечается, что несмотря на специфику развития украинского

фондового рынка, эффективность портфеля ценных бумаг следует оценивать, применяя традиционные коэффициенты Шарпа и Трейнора.

В результате исследования действующих подходов к экономико-организационному, математическому и информационному обеспечению моделирования инвестиционного портфеля обоснованы рациональные организационные формы взаимодействия фондового управления банка с его структурными подразделениями. Предложена обобщающая схема взаимозависимости элементов диалоговой иерархической модели принятия решений по управлению инвестиционным портфелем банка. Опираясь на классический подход к моделированию инвестиционного портфеля, в диссертации разработана экономико-математическая модель, которая дает возможность формировать инвестиционный портфель на основании различных финансовых инструментов. В работе также предложена интегрированная система управления инвестиционным портфелем банка, состоящая из шести модулей информационной поддержки формирования и управления этим портфелем.

Исследованы проблемы совершенствования системы нормативно-правового обеспечения активизации банковской инвестиционной деятельности в условиях рыночной трансформации экономики Украины: влияние правовой базы по банковскому инвестиционному кредитованию, расширения долгосрочного рефинансирования коммерческих банков Национальным банком Украины, развития системы гарантирования вкладов населения, повышения качества обслуживания клиентов банка и т.д.

Ключевые слова: инвестиции, банковские инвестиции, инвестиционный кредит, инвестиционный потенциал банка, портфельное инвестирование, инвестиционный портфель, портфель ценных бумаг, риски инвестирования, моделирование инвестиционного портфеля банка.

ANNOTATION

Lutsiv B.L. Credit and investment activities of Ukrainian banks.- Manuscript.

Dissertation for the obtaining of the scientific degree of Doctor of Economic Science according to the specialty 08.04.01. – Finance, money turnover, and credit. – Ternopil state economic university, Ternopil, 2005.

The argumentation of the theoretical backgrounds of Ukrainian investment market functioning at present-day stage with the banks place and role definition and their investment activities stimulation has been investigated in the dissertation.

The theoretical aspects and ways of investment banking activities have been depicted. The conceptual approach to the estimation of banks investment activities functioning as to the process connected with the transformation period of Ukrainian economy has been worked out.

The modern state of the process of investment activities of Ukraine's banks has been analyzed, practical recommendations concerning improvement of organizational and economic, legislative principles of banks activities regulation in the investment sphere have been proved.

The dialogue hierarchy model of the decision making process concerning bank investment portfolio management and mathematical models of the investment portfolio fund formation and distribution mechanism has been proposed.

Key words: investments, bank investments, investment credit, bank investment potential, portfolio investing, investment portfolio, securities portfolio, investment risks, bank investment portfolio modeling.

Підписано до друку 22.08.2005 р.
Формат 60x84 ¹/₁₆. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк на дублюванні.
Облік.-видавн. арк. 2,0. Умовн. друк. арк. 1,9. Зам. № 2–20.
Тираж 100 прим.

Віддруковано у видавництві ТДЕУ
“Економічна думка”
46000 Тернопіль, вул. Львівська, 11,
тел. (0352) 43-22-18, факс (0352) 43-24-40
E-mail: edition@tane.edu.ua